

# Gotländska hamnar och strandorter.

## III. Ronehamn.



Parli af hamnen och nedfartsvägen dit.

Jag hör en morgon en svag knackning på dörren till mitt lilla enkla sommarrum i Ljugarn. Vårdinnan öppnar försiktigt, visar huvudet i dörröppningen och säger:

— Nu synas båten utanför Syansudden, herr!

Mycket riktigt. Jag konstaterar ett ögonblick senare från mitt fönster, att »Gute», med hvilken jag tänkt göra resan till Ronehamn, om en stund skall ligga vid Ljugarns brygga.

Det är solsen och havet ligger alldeles stilla, endast en lätt knusning taggar den jämna ytan. Det kommer att bli en härlig färd. Bara jag nu hinner, ty jag skall väl ha en bit mat först. Då ser jag nere på vägen Ljugarns allt i, allo, allas vän och rådgivare, såväl in-foddingarna och sommargästerna, hand-luden Edvard Olin.

— Hur länge ligger »Gute» inne, herr Olin?

— Beror på hvad den har att lossa. Minst en halftimme, troligen en timme, herr E!

Alltså god tid. Ägda på pensionatet tycker att jag för en gång skall varit punktlig vid frukosten. Men det är väl båtens skull, till-ligger hon leende och plirar med sina långskurna, smala ögon.

Ett par minuter senare kommer en annan gäst, en banknotarie från Stockholm, känd för sin gormanaka grundlighet och noggrannhet i allt, för i matsalen, hälsar och omtalar, att denna dag är den soliga dagens nummer aderton under denna som-mar. På min önskan, att han skall precisera dem, säger han:

— Tre dagar vid midsommar, fem dagar i slutet af juli, fem dagar mellan den tionde och femtonde au-gusti och så sammanlagt fem öf-riga solskensdagar, inströdda här och där, summa aderton.

Nåja, jag hade ju aldrig behöft betvivla, att han kunde sin sak.

Om en stund ljuder ångvisolan första gång och det är bäst att gå ombord.

Ikke i något lätt silfvertöcken utåst i augustidagens blåhvita klar-ter ser jag Ljugarn försvinna. Hvar-je liten detalj af samhallet, under sommarens löpp vorden så klar så-son en del af det hela, en ton af den enkla, förtroliga folksämsmelodi, hvilken man här inför sin inre för-nimmelse tycker sig lyssna till, den dor så småningom bort och synkret-sen famnar ett vidare landskap, ett stycke af Gotlands hela soligaste och vackraste strand, sträckande sig från Kuppen och Syansudden i norr och till Narsholms i söder. Ur det breda skogsbältet stiga kyrkspireor-na upp, den ena efter den andra, Al-skog, Gardla, Lau, När och Stänga, och bondgårdarna i Lau framträda tydligt med sina stora gamla tvåvä-ningarshus och ypperliga ladugår-dar och ligga där valmödade och ski-nande i solen bland de gula sadel-fälten.

Vi möta en och annan seglare, mestadels Ljugarnsfiskare på torske-fiske. De äro så upplagna af sitt arbete, att de till synens knappast vilja göra sig modan att rö va-gen för ångaren. En drar just upp en stor hvitglitrande torak ett tiotal meter från oss. Han tar torsken i naeken, viftar ett slag med den som till hälsning, sätter så åter på nytt bete och kastar ut. I en bit har ve-derbörande slängt sig på raka d. v. s. tagit sig en liten tupplur, efter hvad v med likare konstatera. Det är helt visst skönt att få sova så där medan båten ligger och vaggar lätt för den ljumna brisen.

Ännu ha vi fast vi äro långt ute, Ljugarn i sikte, de röda stugorna och villorna, badstugan på stranden, det gulmåladt tallhuset, och ha vi utmed banan begifvit oss upp där längre norrut Fjälghammar,

Närmast framför oss ligga de kala Laus holmar, i är dock erbjudande en grön matta mot föregående är, då de ibland varit alldeles brunbrä-da. Snart dyker en kyrkspirea upp bokstafligen sedt ur hafvet. Det är sudreta domkyrka, Grötlingbo kyr-ka. Det drojer rätt länge innan den blir placerad på landbacken; det är först sedan vi äro mitt utanför När-sfyren, hvars hvit-ö, rödrandiga fyr-båk länge varit synlig. Då är det en stund som anblicken är fri ända från Kuppen och Ostergarnsholm och ned till Faludden i Oja, hvars fyr- och lifräddningsstation tydligt skönjes, d. v. s. öfver hela den gotländska solstranden med dess vackraste sock-nar och deras kyrkor, insalles väl ett tiotal, bondgårdar och fisklägen, strandängar, skogar och gula fält.

Efter ett par timmars färd ha vi framför oss Rone kyrka och målet för vår resa, Ronehamn. Denna hamnplats ger från hafvet icke samma pittoreska anblick som Lju-garn med alla dess röda villor, här är det litet mer af kommersiellt lif som möter: stora magasin, kvarnar och ett lokomotiv i rörelse ut mot hamnkajen. Det är först sedan man kommit i land och fått göra en tur upp i köpmanshället, som man mär-ker, att Ronehamn har alla betingel-ser för att åtminstone väga en jäm-förelse.

Vid inseglingen ha vi till vänster Köggen och Ytterholmen, där man f. n. är lifligt sysselsatt med att pressa tång i balar för export till Tyskland, där tången skall användas för jottillverkning. Tusen ton ligga i packade färdiga för inakopp-ning. — Snart äro vi inne mellan stenkiörarna och ångaren lägger till. Den bästa hamn på ön och den bästa kajen, säger kaptenen under vårt samtal. »Här kan man lugnt surra sin skuta och gå iland och sova tryggt. Det kan man ingen annanstädes på hela ön». Men så har denna, år 1904 byggda, hamn-anläggning också, som jag sederme-ra af konsul Cramér får höra, kom-stat 100,000 kronor, af hvilken sum-ma kommunen fått bidraga med in-te mindre än 67,000.

Gästfritt mottagen i konsul Gu-staf Cramér's magnifika hem, den man, med hvilken Ronehamn står och faller, har jag åtnjutit förmå-nen att med honom som ciceron på of-fermiddagen få göra en vandring genom samhället och dess omgifnin-gar. Konsul C. är ägare till så godt som hela det område, på hvilket hamnen ligger och utom detta till ångar, åkrar och hagor till ett sam-manlagt område af omkring 1,000 tunnland, och ingen torde därför känna till Ronehamn så bra som han.

Hvad som särskildt tilltalar åt-minstone undertecknad vid en vand-ring genom det gamla Ronehamn, d. v. s. det område närmast ham-nen, där sjöfolket mest håller till, och i hvars medelpunkt gästgiva-regården är belägen, det är att en hel del af de äldre domliga husen ej ritvis och ersatta med moderna villor och röda stugor utan fått stå kvar, bibehållande en gammaldags prägel af hamnstad. Där växer ak-vileja och isop, renfana och lavend-el vildt i trädgårdarnas kompak-ta grasmattor och den gamla apeln får gärna växa med en gren öfver taket på stugan, i hvars fönster pelargon och geranium och alla an-dra gamla krukväxter blomna. Det är en varm gammaldags hamnstäm-ning, som man här möter.

Sedan jag i badhuset afprofvat Ronehamns haf-bad, som har den för-delen att man inte behöfver gå mer än ett par steg förrän man kan få samma ut på ett par meters vatten, ha vi utmed banan begifvit oss upp emot Mattsarvets station för att se

på en gammal fornlämning i en konsul C. tillhörig ång, belägen vid Halor gård. Vi gå genom de allra vackraste ångar; det är typiska gotländsångar med ek, björk och has-sel, men de erbjuda en så yppig växtlighet som jag sällan tillföre-no iakttagit på hela ön, möjligen med undantag för Oja- och Gröt-lingbotrakten. Augustisolen ger den mörka grönskan ett utomordentligt vackert färgspel, hvilket vinner i kraft som motstånd mot den djup-blåa hösthimlen. Midt inne i en af dessa ångar ligger ett väldigt stenkummel, kalladt Listurör, i hvars midt nu växa rönn och has-sel, och icke långt därifrån, mel-lan gårdarna Enggårdas och Jakobs, är en s. k. domarring, äfven den af stort intresse.

Medan vi gå därinne blir det plötsligt buller och gny, hästhoftvars tramp och kanoners rassel. Det är ett batteri på ett par hundra man från artilleriet under ledning af löjtnanterna von Braun och Fröding ute på öfning med hundra kastar. Jag har föregående kväll mött dem i Ljugarn, där de slagit läger i en skogsdunge vid stranden. Nu äro de alltså redan här. Det står inte många ögonblick på förrän den nyssa så fridfulla ången är förvandlad till krigets tummelplats, där kanonerna rulla fram bland stenblock, genom täta smår och öfver öppna diken. Fram skall man och fram kommer man också. Och när det hela är öfver, så är de upplöjda spären öf-ter kanonernas hjul det enda som ger en påminnelse om hvad som var-it; de öppnade gärdsgårdarna äro åter tilltappta, grindhålen stängda, allt är som forut. Det gör i samning ett godt intryck att se, med hvil-ken ordning och god vilja att icke försaka skador och besvär man nu-mera drar fram på militära öfningar i bygderna.

På tal om öfningsbatteriet, som snart slagit läger i en af konsul Cramér's ångar i närheten, vill jag inte underlåta att berätta en liten rolig episod från dessa uppehåll i Ljugarn föregående afton. En liten stockholmspojke på fem år, som jäm-te sin mor och lilla systor under sommarens är bosatt i Ljugarn, kom vid supén in i pensionatets matsal och omtalade för sin mor, att en af sgardesternas kommit fram till honom på vägen och sagt:

— Hör du grabb, har du någon jungfru hemma?

— Nä, då ha vi inte. Vi ha bara mamma.

— Kan du inte skaffa mig någon i kväll att dansa med? Om du kan det, så skall du få låna mina stor-stöflar!

Och nu utgöt gossen allt sitt be-kyrmer för sin mamma och undrade om ante hon kunde på något sätt hjälpa honom att komma åt stöf-larna.

På aftonen lämnar jag Ronehamn med Hemse som närmaste mål.

Rone kyrka, hvilken under för-middagen blef synlig strax efter det vi lagt ut från Ljugarn, verk ligen, särskildt nu efter den under-gångna restaureringen, värd sitt sär-skilda kapitel, därest vi inte redan alltför länge tagit läsarens upp-märksamhet i anspråk. I få kyrkor möter man den varma fäkt af mo-deltid, som denna kyrkas inre för-mår ge, till hvilken den skumma belysningen genom fönsternas bil-derglas är en af de mest bidragan-de orsakerna. Hvad man framför allt gläder sig åt, då man besor kyrkans inre, är den omständighet-en, att de framknackade medeltidsmålningarna icke vrestaurerats utan med alla sina brister och ofull-komligheter få stå där som direkta lämningar från vår gotländska mo-deltidts målarkonst.

Under färdan mellan Ronehamn och Hemse fångas jag åter af de gårdar af äldre domlig typ, af hvil-ka det här är en hel del. Det är gamla stugor af sten och trä, de senare byggda af stora breda plankor, sådana som den gotländska kärnekogen aldrig numera skän-ka oss uppvisa motstycke till. På ett par ställen äro dessa hus be-lagda med tak af stenflisor och framför stugorna ligger åter den gamla trädgården med de halfforta aplarna och rabatter med dahlior, solsikor och malva, lökkojor och tobakspanter. Och kring dessa gamla gårdar ligga potatisland och sä-desåkrar och från dem flodrar doften af den mogna säden stark och makt-ig. Jag kommer ofrivilligt att tän-ka på den danske bodeskildraren Johannes Jensen och hans drömmar, då han går i den gamla bondgår-den och känner doften af malört, renfana och rölleka, hvilken doft för honom frammanför synet af de gamla och deras rum: »Som min Barndoms tabu Paradis dufter du, som min dunkelste Dromme om Lykke!»